tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 2 4 2003

Ron van 't Veer

Bijzondere waterplanten

Normaal leest u in deze rubriek een bijdrage van het FLORON (FLORistisch Onderzoek Nederland). Doordat we als redactie geen contact konden krijgen met de auteur van FLORON voor deze keer een stuk van Ron van 't Veer. De volgende keer hopen we weer als vanouds een interessante bijdrage van FLORON te kunnen plaatsen. Meer info www.floron.nl.

De afgelopen jaren zijn twee bijzondere soorten waterplanten op onverwachte plekken in onze provincie aangetroffen: snavelruppia (*Ruppia maritima*) en gebogen kransblad (*Chara connivens*). Beide soorten bezitten een vrijwel tegengestelde ecologie, maar kunnen onder zeer bijzondere omstandigheden ook in één terrein worden aangetroffen.

In het Ilperveld komen nu op twee locaties groeiplaatsen voor van gebogen kransblad. De soort is door Martin Witteveldt aangetroffen. Gebogen kransblad is een kranswiersoort die kenmerkend is voor zoete tot soms licht brakke, matig voedselrijke en helder wateren. In Nederland zijn vijf terreinen bekend waar deze soort voorkomt. De dichtstbijzijnde groeiplaatsen bevinden zich in De Botshol en het Naardermeer. Het gebogen kransblad komt in het Ilperveld uitsluitend voor in wateren welke tijdens het natuurherstelproject 'Plan Watersnip' zijn uitgebaggerd en afgesloten van het buitenwater. Door de invloed van regenwater ontstaat zo een goede waterkwaliteit, die sterk afwijkt van het troebele voedselrijke polderwater. Isoleren en baggeren lijken dus voorwaarden voor vestiging van deze kranswiersoort in troebele en voedselrijke laagveenterreinen.

De vondst van snavelruppia in het Ilperveld door Ed Brinkkemper is eveneens zeer bijzonder. Snavelruppia heeft echter een geheel andere ecologie dan het gebogen kransblad, maar de soorten kunnen onder bijzondere omstandigheden wel in één terrein voorkomen. Snavelruppia heeft een voorkeur voor heldere, licht tot matig brakke wateren, welke hard en voedselrijk zijn. In het Ilperveld komt de soort voor in onderbemalen sloten waar de waterstand een min of meer natuurlijke fluctuatie kent. Het water is hier ook iets brakker, maar de belangrijkste voorwaarde is dat het tijdens de groeiperiode helder moet zijn. Buiten het Ilperveld is de soort ook bekend van het Wormer- en Jisperveld, het Oostzanerveld en de Kalverpolder. Vooral het Oostzanerveld is bijzonder omdat snavelruppia hier tezamen met het groot nimfkruid voorkomt, een zeer zeldzame combinatie in Europa! Het Oostzanerveld is één van de weinige, zeer stabiele locaties waar snavelruppia ook in open sloten voorkomt. Het betreft alleen het noordelijk deel van het gebied, dat door de spoordijk wordt geïsoleerd van het voedselrijkere en troebelere zuidelijk deel.

In het Oostzanerveld en het Ilperveld komt een slootbedekkende vegetatie van snavelruppia voor, kenmerkend voor de associatie van snavelruppia (*Ruppietum maritimae*). In Nederland zijn van deze associatie slechts twee vindplaatsen in veenterreinen bekend: beide in Waterland. Ook op het wad van het Balgzand ligt een enorme groeiplaats. Snavelruppia werd in 2001 door Rob Dekker voor het eerst in een onderzoeksvak aangetroffen. Na deze melding is door de auteur en Meijndert Otter het voorkomen van snavelruppia in kaart gebracht: het bleek dat het snavelruppiaveld ruim 2 vierkante kilometer groot was! De groeiplaats op het wad betreft het natuurlijke habitat van deze soort: waddengebieden en estuaria. Waarom de soort is uitgebreid is momenteel onduidelijk. Zowel een klimaateffect als de toegenomen invloed van zoet en voedselrijk 'spuiwater' uit de bollengebieden in de kop van Noord-Holland kunnen oorzaak zijn van de uitbreiding. Mogelijk fungeert het enorme ruppiaveld als belangrijke kraamkamer voor Noord-Holland. Het is goed mogelijk dat via watervogels de zaden worden verspreid naar allerlei heldere en licht brakke wateren in het binnenland. De vindplaatsen in Waterland zijn echter zeker niet afkomstig van het Balgzand. Hier heeft snavelruppia zich ondanks de verzoeting kunnen handhaven op plekken waar het water helder bleef. Het ontbreken van concurrenten, een brakke baggerbodem rijk aan sulfaat en het giftige sulfide, en een zekere hardheid van het water lijken de voorwaarden voor het overleven van snavelruppia.

● *Snavelruppia. Foto: Henk van Bruggen/Landschap Noord-Holland.*

Ron van 't Veer
Walvisstraat 14
1546 LN Jisp
075-6424272

● *Groeiplaatsen van snavelruppia op het Balgzand. Foto: Henk van Bruggen/Landschap Noord-Holland.*